

Eğitimin önemi ve getirileri

Ahmet Karadaban¹, Ömer Özek², Celal Kaplan³, Kadri Düz⁴

DOI 10.5281/zenodo.7701472

Özet

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Bunun için çeşitli kitap, dergi ve makale gibi kaynaklardan yararlanılmıştır. Makalede eğitim konusundaki yatırımın ve getirilerinin ne kadar önemli olduğu ortaya konması adına, eğitimin yatırım ve tüketim özellikleri; eğitimin sosyal ve bireysel getirilerini, eğitimin mal ve hizmet olduğu ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu çalışmada eğitim için yapılan çalışma ve harcamaların yük veya kayıp olarak görülmemesi için bir farkındalık oluşturmak istenmiştir. Bu farkındalık ister bireysel olsun ister toplumsal olsun eğitime daha fazla yatırım yapılmasını sağlayacaktır. Eğitime yatırım yük ve kayıp görülmemesi ile bu alanda olabildiği kadar birey ve toplum harcamada kısıntıya gitmeyecektir. Eğitime yapılan yatırımların meyveleri alındıkça bu konudaki yatırımlar daha da önemsenecektir. Ülkemizde eğitim harcama ve yatırımlarının artırılması ile kişi başı milli gelirin artması, suç oranlarının azalması söz konusu olmakla birlikte daha kültürlü ve birikimli insanlar yetişecektir. Sonuç olarak eğitime gerekli yatırımların yapılması bir toplumun veya ülkenin geleceği için önem arz etmektedir

Anahtar Kelimeler: eğitimin getirileri, yatırım, dışsallık

Consumption and investment characteristics and return of education

Abstract

In this study, literature review method, one of the qualitative research methods, was used. For this, various sources such as books, magazines and articles were used. In the article, in order to reveal how important, the investment and returns in education are, the investment and consumption characteristics of education; the social and individual benefits of education; Education is considered separately as goods and services. In this study, it is aimed to create awareness so that the work and expenses for education are not seen as a burden or loss. This awareness will lead to more investment in education, whether it is individual or social. With no burden and loss in investment in education, individuals and society will not cut back on spending as much as possible in this area. As the fruits of the investments made in education are reaped, the investments in this field will be given more importance. With the increase in education expenditures and investments in our country, there will be an increase in national income per capita and a decrease in crime rates, but more cultured and knowledgeable people will be raised. As a result, making the necessary investments in education is important for the future of a society or country.

Key words: the benefits of education, investment, externality

¹ Öğretmen, Milli eğitim Bakanlığı, akaradaban2121@hotmail.com

² Öğretmen, Milli eğitim Bakanlığı, ozekommer12@gmail.com

³ Öğretmen, Milli eğitim Bakanlığı, celalkaplan211986@hotmail.com

⁴ Öğretmen, Milli eğitim Bakanlığı, kadir.dz21@gmail.com

Giriş

Toplumların, bilgiye dayalı bir ekonomi düzenine geçmiş olmalarından dolayı eğitimin, üstlenmiş olduğu misyon, gelişmiş veya gelişmekte olan tüm ülkelerin eğitime daha çok önem vermesine ve daha çok yatırım ve harcama yapmasına sevk etmiştir. Özellikle gelişmiş ülkelerin eğitime daha çok yatırım yapmaları neticesinde iyi eğitim görmüş, donanımlı, üretim sürecindeki değişimlere ayak uydurabilen bireylerin yetişmesine olanak sağlamıştır. Eğitim alanındaki iyileşmeler hem işgücünün verimliliğini hem de bilimin üretimine katkı sunacak ve ekonomiyi olumlu bir şekilde etkileyecektir. Bunun sonucunda hem bireysel hem de toplumsal birçok getirisi olacaktır (Çalışkan, Karabacak ve Meçik, 2013).

Eğitimin Tüketim ve Yatırım Özellikleri

İktisatçılar harcamaları, yatırım ve tüketim olarak iki gruba ayırmaktadır. Alınan mal veya hizmet sürekli bir fayda sağlıyorsa bu yatırım harcaması; eğer bu harcamalarla elde edilen mal veya hizmet süreklilik arz etmiyorsa bu tüketim harcamasıdır (Gümüş ve Şişman, 2014).

Tüketim: “Üretilen mal ve hizmetlerin; gereksinim ve isteklerin karşılamaları amacıyla insanlar tarafından kullanılmasıdır” (“Tüketim”, 2022). Eğitim için harcanan giderlerin tümü eğitimin tüketim yönünü yani giderleri oluşturur. Eğitim hizmeti, uzun ömürlü bir mal olmakla birlikte eğitim kullanılarak biten bir şey değildir. Eğitime ayrılacak giderlerin miktarı birçok değişkene bağlıdır. Bu değişkenlerin bazıları; ulusal gelir ya da birey başına düşen gelir, eğitim alanında yapılan harcamalar, öğrenim çağında olan gençlerin sayısı ve bunlardan okula devam edenlerin oranı gibi değişkenlere bağlıdır. (Soylu, 2017).

Yatırım: “Belli bir kaynağın veya değer, gelir sağlamak amacıyla kalıcı bir şekilde kullanılmasıdır”. Yatırım kavramını tüketim kavramından ayıran en temel fark süreç sonunda değer veya kaynağın bitmiyor olmasıdır. Yapılan yatırımların orta ve uzun vade de getiriler ortaya koymaya devam eder. Hem tüketim hem de yatırım parasal veya maddi giderlere neden olsa da yatırım uzun vadede getiriler sağlarken; tüketimde böyle bir şey söz konusu değildir (“Yatırım”, 2022). Çalışan nüfusun gelecekteki verimliliğini artırmak ve daha çok tüketim mallarına ve hizmetlerine sahip olmak açısından eğitim bir yatırımdır. Yani ileride daha yüksek bir refah seviyesine ulaşmak için bugünden yapılan kısıntılar yatırım niteliğindedir. Öğrencilerin gelecekteki verimliliğini ve kazancını artırması için yapılan eğitim harcamaları yatırım olarak değerlendirilir. Örneğin satın alınan bir makine sadece satın alınan yılda değil, uzun süreli bir getir sağladığı gibi, eğitimin üretime ve ileriye dönük kazançları açısından bir yatırım sayılmaktadır. Ekonominin; nitelikli işçi, eğitilmiş ve uzman kişilere ihtiyaç duyması durumunda eğitime olan yatırımları da artıracaktır (Soylu, 2017).

Eğitime yapılan harcamalar ister devlet tarafından ister bireyler tarafından yapılsın bir yatırım niteliği taşımaktadır (Psacharopoulos, 1995; akt. Özsoy ve Sürmeli, 2012: 70). Eğitim harcamalarında yetkili olanlar, eğer eğitime yapılan harcamaları tüketim olarak görürlerse tüketimde kısıntılara gidildiği zamanlarda eğitimde de kısıntılara gidilme söz konusu olabilir. Fakat eğitime yapılan harcamalar yatırım özelliğine sahipse, yapılan kısıntı ekonomiyi ileriye dönük olumlu etkileyecektir. Bu sebepten dolayı eğitim alanında yatırımların yapılması büyük bir önem arz etmektedir (Soylu,2017).

Eğitimin Bireysel Getirileri

Eğitimin yatırım harcamalarına katlanan bireylerin elde ettiği maddi veya manevi her türlü getirisine, eğitimin bireysel getirisi olarak değerlendirilir. Maddi olarak ele alındığında, eğitim sonucunda elde edilen getiri ile eğitim masrafları arasındaki pozitif fark nispetinde fayda sağlanmış demektir (Gümüş ve Şişman, 2014).

Eğitimin bireysel getirisi, eğitilen kişinin elde ettiği ve topluma yansımayan faydalardır. Finansal olarak ölçülen bu faydalar, özel maliyetler ile karşılanmakta ve bireyin özel getiri oranı (private rate of return) olarak ifade edilmektedir (Woodhall, 1994; akt. Gölpek, 2012). İstatistiksel olarak, ülkelerin gelişmişlik ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun, eğitimle kazanç arasında olumlu bir ilişki görülebilir bir boyuttur. Üniversite mezunları, eğitilmiş iş gücü ihtiyacı olan pek çok ülkede daha çabuk iş bulma şansına sahip olabilmekte ve daha iyi ücretle iş bulabilmektedir (Gölpek, 2012).

Bireyler daha kolay iş bulabilmek ve yüksek bir gelir elde edebilmek için eğitime rağbet göstermektedir. Üniversite mezunu bir bireyin lise mezunu bir bireyden daha çok iş bulabilme olasılığı daha yüksek olacağından, bireyler bu alanda; para, emek ve zaman ayırma yoluna gitmektedirler (Bakiş, 2015).

Önemli beşerî sermaye olan eğitim durumlarındaki iyileşmeler, bireylerin verimli çalışmalarını, ücretlerini ve iş bulma şansını artırma, buna karşın işsiz kalma riskini azaltma gibi iş yaşamı ile ilgili katkı sunacak ve bireysel kazançlarda gözle görülür artışların meydana gelmesini sağlayacaktır. Bu yönüyle eğitim seviyesinin artırılması, öncelikle gelişmekte olan ülkelerde işsizlik ve yoksullukla mücadelede etkin bir politika aracı olarak öne çıkmaktadır (Çalışkan, Karabacak ve Meçik, 2013: 30). Mincer'e (akt. Çalışkan, 2007) göre, eğitilmiş bireyler daha az eğitilmiş bireylere göre üç konuda daha avantajlıdır. Bunlar yüksek gelir, daha az işsiz kalma durumu ve daha uzun bir süre bulunduğu yer ve konumda kalmadır. Ayrıca bireyin eğitim seviyesi yükseldikçe yeni teknolojilere ayak uydurması daha kolay olmasını sağlayacaktır. Eğitimin maddi olarak ölçülemeyen manevi yanları da vardır. Bunlar şöhret, toplumda saygı görmek, statü gibi manevi haz veren manevi getirileri olarak ifade edebiliriz. İnsanlar gelir düzeyleri artıp, belli bir doygunluğa ulaştıktan sonra kişiyi maddi şeylerden ziyade; gündemde olma, sürekli kendisinden bahsedilen olma, danışılan, fikirlerine önem verilen biri olmak adına çok daha gayret göstermektedirler. Bundan dolayı böyle bir statüye kavuşmak, toplum tarafından saygı görmek, eğitimin manevi getirileridir. Bunlar maddi olarak ölçülemeyen değerler olarak karşımıza çıkmaktadır (Gümüş ve Şişman, 2014).

Eğitimin Sosyal Getirileri

Eğitimin sosyal getirisi; toplumsal olarak eğitime yapılan yatırımların neticesinde yine toplumun fayda görmesi olarak ifade edilebilir. Bir bireyin eğitimi için okulların inşası, donanımı, öğretmen veya öğretim elemanlarının maaşları, yani eğitimin gerçekleşmesi ve devamlılık arz etmesi için yapılan bütün bu harcamalar, sosyal maliyet olarak ifade edilmektedir. Bireylerin aldıkları eğitim sonucunda elde ettikleri gelir için vergi vermeleri topluma sosyal bir getiri olarak karşımıza çıkmaktadır (Gümüş Ve Şişman, 2014).

Örneğin devlet üniversitesinde okuyan bir tıp öğrencisinin eğitim görebilmesi için öğretim elemanlarının maaşları, hizmet binalarının, sınıfların, alet ve araçların temini, bakımı, onarımı, korunması gerekmektedir. Tüm bu hizmetler için yapılan harcamalar toplum tarafından alınan vergileri ile karşılanmaktadır. Bu harcamalar sosyal maliyetler olarak ifade

edilmektedir. Tıp fakültesinden mezun olan bir doktor göreve başladığında sunduğu sağlık hizmetleri ile hasta bireylerin tedavi hizmeti almalarını sağlayacaktır. Bu bireyler iyileştikten sonra çalışmalarına devam edecekler ve üretimde aksaklıkların önlenmesine ve üretim gücünün yükselmesine katkı sunacaktır. Veya bir bilim adamı hayatı kolaylaştıracak teknolojik bir keşif yapması topluma haliyle büyük yarar sağlamış olacaktır. Bu yararlar sosyal getiriler olarak kabul edilir (Gümüş ve Şişman, 2014).

Bu faydalar, kazanç sağlayan bireylerin vergi vermeleri neticesinde topluma gelir kaynağı sunacak ve kaynak ile hem yeni bireylerin eğitim görmesine hem de ülkenin kalkınmasına ve milli gelirin artmasına katkı sunacaktır. Bu döngünün sürekliliği ekonomik kalkınmayı besler. Eğitimin toplumsal bir diğer faydası da ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sunmasıdır. Eğitim bireylerin verimliliklerini artırmak suretiyle üretim hacmini artırmakta dolayısıyla milli gelirin artışı sağlanmış olur (Gümüş ve Şişman, 2014).

Karadeniz, Köse ve Durusoy (2007; akt. Gümüş ve Şişman, 2014) Türkiye’de eğitimin getirilerini sosyal sonuçları itibariyle şöyle sınıflandırmışlardır:

1. Toplumsal huzurun artışı
  - A. Suç oranının düşmesi
  - B. Boşanma oranlarının azalması
  - C. Yaşam memnuniyetinin artması
2. İşgücüne katılım oranının artması
  - A. İşsizlik oranının azalması
3. Gelir artışı
  - A. Yoksulluğun azalması
  - B. Sosyal güvencesizliğin azalması
  - C. Çocuk işsizliğinin azalması
4. Sağlıklı toplum
  - A. Doğurganlık hızının düşmesi
  - B. Anne ve bebek ölümlerinin azalması
  - C. Bebeklerin yetersiz beslenmesinin önlenmesi

Bu sınıflandırma değerlendirildiğinde eğitim ile suç oranı arasında negatif bir ilişki olduğu ileri sürülmektedir (Gümüş ve Şişman, 2014). Ceza tevkifleri genel müdürlüğünün 2015 verilerine göre tutuklu hükümlülerin %79,6’sı okuma yazma bilmeyenler, okur-yazar olup mezun olmayanlar, ilkokul, ortaokul veya ortaokul dengi meslek okulu mezunudur. Lise ve üniversite mezunları ise tutuklu ve hükümlülerin %17,9’unu oluşturmaktadır. Bu bilgiler ışığında, eğitim düzeyi artıkça suç oranının azaldığını söyleyebiliriz (Yılmaz ve Sarpkaya, 2016). Eğitim ile toplumun refahının artacağı, işsizliğin azalacağı, gelirden bir artışın meydana geleceği ve toplumun da sağlıklı bir yapıya sahip olacağı söylenebilir (Gümüş ve Şişman, 2014).

Dışsallık Kavramı ve Eğitimde Dışsallıklar

Dışsallık, “bir ekonomik birimin üretim ya da tüketim faaliyetinin haricindeki yollarla diğer ekonomik birimleri olumlu ya da olumsuz yönde etkilenmesi” olarak tanımlanabilir. (Gümüş ve Şişman, 2014).

Eğitimde dışsallık olgusu birçok araştırmacı ve yazar tarafından ele alınmış ve çeşitli tanımları yapılmıştır. Taylor'a (1999; akt. Şimşek, 2001) göre eğitimin dışsallığı, "eğitimden elde edilen yararın öğrencinin kendisini aşır topluma ulaşmasıdır". McMahon'a göre ise daha çok "öğrenci ve aile tarafından elde edilen özel yararların üzerindeki ve ötesindeki topluma dönük yararlarıdır". Karar vericiler tarafından dikkate alınan ve eğitim sebebiyle artan getiri biçiminde meydana gelen maddi ve maddi olmayan yararların ötesindedir.

Eğitimin dışsallıkları genellikle olumludur. Örneğin bir bilim adamının yaptığı araştırma sonucunda elde edeceği kazanç ile topluma getirileri pozitif dışsallık olarak ifade edilmektedir. Eğitim, toplumun geneline pozitif dışsallık sağlar. Sağlanan bu dışsallık tüm topluma yayılması, dışsallık niteliği toplumsal bir hizmete dönüşecektir. Örneğin cehaletin ortadan kalkmasına katkı sağlayacak olan temel eğitim toplumsal bir hizmettir (Gümüş ve Şişman, 2014).

Birçok ülkede, devlet eğitim giderlerinin ya bir kısmını ya da tamamını üstlenmektedir. Bunun sebebi, eğitim hizmetlerinin sadece özel yarar değil, ciddi boyutlarda gittikçe daha iyi anlaşılabilir olumlu dışsallıkları vardır (Erdoğan, 2004). T. Jefferson özgürlüklerin korunması için eğitimi bir anahtar olarak görmüş ve eğitimin devletin temel sorumluluklarından birisi olması gerektiğini belirtmiştir. Eğitimin bazı yararları kişisel olabilir, ancak piyasalar daha dürüst işledikçe ve yeni teknolojilere daha etkili bir biçimde yanıt verildikçe başkalarına da fayda sağlayacaktır (Kavak ve Burgaz, 199).

Spiegleman (1968, akt. Kavak ve Burgaz, 1994), eğitim görmüş bireylerin daha az suç işlemeye meyilli olduğunu ifade etmiştir. Ehrlich (1968, akt. Kavak ve Burgaz, 1994)'e göre mala dönük suçlarda eğitim düzeyi düşük bireyler arasında ters orantı olduğunu ifade etmekte, yani eğitim düzeyi düştükçe topluma maddi anlamda çok zararlar verilmektedir. Eğitim ile yoksulluk daha çok azalacak; sağlık yardımı, işsizlik desteği ve kamu sağlık maliyetlerinde azalmalar meydana gelecektir (Kavak ve Burgaz, 1994). Ayrıca eğitimle daha sağlıklı olma arasında güçlü bir bağ olduğuna dair veriler mevcuttur (Grossman, 1982; Akt. Kavak ve Burgaz, 1994).

Eğitimin Bir Hizmet veya Mal Oluşu

İktisatçılar, insan ihtiyacını temin eden şeylere mal ya da ürün; maddi olmayanları da hizmet olarak tanımlamaktadırlar. Kâğıt, kalem, ekmek gibi ürünler elle tutulur kavranabilir olan fiziksel varlıklardır. Kavranabilir olan bu ürünlere mal denilmektedir. Eğitim, sağlık, avukatlık gibi hizmetler insanların ihtiyaçlarını gideren ama maddi olmayan durumlardır. Yani eğitim insanların ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bir hizmettir (Gümüş ve Şişman, 2014).

Tural'a (2002; akt. Yılmaz, 2014) göre eğitim maliyeti, eğitim hizmetini gerçekleştirmek üzere kullanılan girdilerin ekonomik değeridir. Eğitimin girdilerinin ve çıktılarının sadece parasal değerlerle ölçülebilir olmamasından dolayı, eğitimin maliyetinin de aynı şekilde parasal olarak net bir şekilde ifade edilmesini zor kılmaktadır (Yılmaz, 2014).

Eğitimde maliyet, sadece harcamalar değil, vazgeçme maliyeti gibi kaybedilen kazançları da içermektedir. Eğitimde maliyet, kişilerin ve kurumların eğitimin üretimi ve tüketimi için yapılan harcamalar (Ünal, 1996; akt. Yılmaz, 2014) şeklinde tanımlanabilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eğitime yapılan harcamalar veya yatırımlar ülkeleri daha sağlam bir ekonomiye sahip kılacaktır. Sağlam bir ekonomiye sahip olan ülkeler daha çok eğitime yatırım yapacaktır. Yani birbirini besleyen bir döngü oluşturmaktadır. Bu da hem ekonomide hem de eğitimde belli bir standardın yakalanmasını sağlayacaktır. Bu da toplumlarda refahın artmasına olanak verecektir. Yapılan bu yatırımlar sonucunda kişi başına düşen teknoloji ve kişi başı gelir çok daha iyi bir konuma getirecektir. Okul veya üniversitelerde öğrencileri, bilim insanları veya çokça tanınmış akademisyenler gibi kişilerle bir araya getirilerek, öğrencilerin ülkeye faydalı insanları örnek almalarını sağlamak; öğrencilere bireysel, ülkemize de sosyal katkı sağlayacaktır. Ülkemizde eğitim harcama ve yatırımlarının artırılması ile kişi başı milli gelirin artması, bireylerin teknolojiyi daha iyi kullanabilmesi, suç oranlarının azalması söz konusu olmakla birlikte daha kültürlü ve birikimli insanlar yetişecektir. Yapılan bu yatırımlar sonucunda bilimde ve teknolojiye ilerleme olacaktır. Bu ilerleme sağlam bir ekonomiye sahip olmayı sağlayacaktır. Sağlam bir ekonomi ile ülkemiz karışılacağı herhangi olumsuz bir durumla rahatlıkla baş edebilecektir. Bu anlamda özellikle anaokulu başta olmak üzere ülkemizde okullaşmanın daha da yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

Referans

- Bakış, O. (2015). Türkiye’de eğitimin bireysel getirisi: 1988-2008. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi. 52 (601), 71-77
- Çalışkan, Ş., Karabacak, M. Ve Meçik, O. (2013). Türkiye’de eğitim-ekonomik büyüme ilişkisi: 1923-2011 (kantitatif bir yaklaşım). Yönetim Bilimleri Dergisi. 11 (21), 29-48
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitimin Getirisi (Uşak İli Örneği). Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 12 (2), 235-252
- Erdoğan, M. M. (2004). Eğitimin yol açtığı pozitif dışsallıklar ve iktisadi kalkınma üzerindeki etkileri. Bahçeşehir Üniversitesi İşletme Fakültesi, Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi. 2 (2), 27-57
- Gölpek, F. (2012). Eğitim getirilerinin özel ve sosyal açıdan incelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi. 14 (1), 43-53
- Gümüş, E.,& Şişman, M. (2014). Eğitim ekonomisi ve planlaması. Pegem Akademi.
- Kavak, Y., & Burgaz, B. (1994). Eğitim ekonomisi - seçilmiş yazılar. Pegem Akademi.
- Ömür, Ö. M.,& Giray, F. (2016). Kamusal mal ve hizmet olarak eğitim hizmeti ve harcamaları: Türkiye ve diğer OECD ülkeleri karşılaştırması. MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi. 14 (4), 129-160. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.280559>
- Özsoy, C.,& Sürmeli, A. (2012). Eğitim yatırımlarının getirisi: Anadolu üniversitesinin sosyal bilimler alanında eğitim veren fakülte mezunlarına yönelik bir araştırma. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 12 (2), 69-86
- Soylu, M. E. (2017). Eğitim sosyolojisinin önemi ve diğer bilimlerle ilişkisi. <https://www.mehmeteminsoylu.com/egitim-sosyolojisi-pdf-ders-notu/>

Şimşek, Y. (2001, Ocak 1).Eğitimin Dışsallıklarının Dikkat Çeken Olguları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi
<https://www.Pegem.Net/Dosyalar/Dokuman/115120110714171435-Simsek.Pdf>

Tüketim. (2022, 11 Aralık) içinde Wikipedia. <https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%Bcketim>

Yatırım. (2022, 15 Aralık) içinde Wikipedia.
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Yat%C4%B1r%C4%B1m>

Yılmaz, T. (2014). Eğitim ekonomi ilişkisine eleştirel bir yaklaşım. (Tez No. 366601) (Yüksek lisans tezi, Aydın Menderes Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Yılmaz, T., & Sarpkaya, R. (2016). Eğitim ekonomisi eleştirel bir yaklaşım. Anı Yayıncılık